

Verslag informatieavond over slagschaduw en geluid Windpark Papenslagweg

Datum:

20 juni 2023.

Locatie:

Kulturhus 't Kruispunt in Laren.

Aanwezigen:

22 bezoekers.

Alies Kottelenberg en Gera en Herbert Langeler namens Walow BV.

Matthijs Oppenhuizen en Harld Schuldink namens Pure Energie.

Wijze van verslaglegging

De initiatiefnemers van Windpark Papenslagweg hebben zich in dit verslag vooral gericht op de vragen en opmerkingen van bezoekers en welke reactie daarop is gegeven. Het stellen van vragen en opmerkingen besloeg een belangrijk deel van de informatieavond. De presentatie die door de initiatiefnemers is gegeven op de informatieavond, is als bijlage aan dit verslag toegevoegd.

Matthijs Oppenhuizen (omgevingsmanager Pure Energie) heet iedereen welkom en geeft aan wat het programma is voor deze informatieavond. Tussendoor en na afloop van de presentatie is er ruimte voor vragen en opmerkingen. Deze vragen worden beantwoord door Matthijs Oppenhuizen. Hieronder staan de vragen en opmerkingen en welke reactie daarop is gegeven. Eerst wordt de vraag of opmerking weergegeven. De reactie daarop staat steeds achter de zwarte pijl →.

Vragen en opmerkingen tijdens de presentatie over het onderdeel slagschaduw

1. Er wordt gevraagd hoe de maximale duur van 6 uur inzake slagschaduw moet worden geïnterpreteerd. Betreft deze duur van 6 uur enkel de optelsom van de momenten dat de woning door de schaduw wordt geraakt of gaat het om de gehele periode dat er sprake is van bewegende schaduw die over de woning trekt?
→ Het gaat om de gehele periode. De flikkerfrequentie – de korte momenten tussen de schaduw van de ene wiek en de schaduw van de volgende wiek – wordt er niet van afgetrokken. Het gaat dus om de periode dat de desbetreffende woning kan worden geraakt door de bewegende schaduw.
2. Op dia 10 wordt een slagschaduwkalender getoond. Deze kalender komt uit een onderzoek voor een windpark elders in het land en heeft dus geen betrekking op Windpark Papenslagweg. Er wordt gevraagd of er in juni en juli geen slagschaduw optreedt bij de desbetreffende woning en er wordt gevraagd wat de afstand is tussen deze woning en de windmolen.
→ In dit gegeven voorbeeld is er bij deze woning inderdaad geen sprake van slagschaduw in juni en juli. Het windpark is zo gesitueerd ten opzichte van de woning dat dit fysiek niet mogelijk is. Er wordt aangegeven dat de tussenafstand tussen deze woning en het windpark circa 700 meter is, maar dat de initiatiefnemers de exacte afstand hier vanavond niet paraat hebben.
3. Er wordt gevraagd of de slagschaduwkalender die staat weergegeven op dia 10 representatief is voor woningen rondom het plangebied van Windpark Papenslagweg.

- ➔ Nee, deze slagschaduwkalender heeft betrekking op een ander project elders in Nederland en niet op Windpark Papenslagweg. Een slagschaduwkalender is projectspecifiek en verschilt per woning. Bij deze woning treedt slagschaduw op aan het eind van de middag en in de avond. Bij een andere woning kan dat juist in de ochtend zijn. Dit voorbeeld dient enkel om uit te leggen hoe het effect van slagschaduw op woningen in kaart kan worden gebracht en hoe dit ook voor Windpark Papenslagweg kan worden uitgewerkt als er een slagschaduwonderzoek wordt gedaan.

Vragen en opmerkingen tijdens de presentatie over het onderdeel geluid

4. Er wordt opgemerkt dat een windmolen altijd geluid maakt, ongeacht of het waait of niet.
  - ➔ Dit ligt genuanceerder. Als een windmolen niet draait, produceert een windmolen geen of nauwelijks geluid.
5. Er wordt opgemerkt dat in het gebied waar Windpark Papenslagweg is beoogd er nauwelijks tot geen omgevingsgeluid is.
  - ➔ Er wordt aangegeven dat dit ook genuanceerder ligt. Ook in het buitengebied is er sprake van omgevingsgeluid in bepaalde periodes. Bijvoorbeeld in de periode dat het (hard) waait, het bewegen van bomen en bladeren en de wind zelf veroorzaakt dan omgevingsgeluid dat dan ook het geluid van de windmolens kan maskeren. Maar er zullen ook momenten zijn dat er beperkt omgevingsgeluid is en dat de windmolens wel te horen kunnen zijn.
6. Op dia 12 wordt ingegaan op informatie vanuit het RIVM. Er wordt opgemerkt dat RIVM van alles kan verzinnen, en dat het RIVM niet woont rondom het plangebied waar Windpark Papenslagweg is beoogd.
  - ➔ De initiatiefnemers geven aan dat ze begrip hebben voor de zorgen die er leven in de omgeving. De bedoeling van de informatieavond is dat er algemene informatie over slagschaduw en geluid (hoe werkt het?) wordt gegeven wat er bij de initiatiefnemers bekend is. Informatie vanuit het RIVM is hier onderdeel van.
7. Er wordt gerefereerd naar een onderzoek van het RIVM uit 2009. Daarin staat dat het geluid van windmolens als hinderlijk wordt ervaren. Dit gegeven zou zijn genegeerd vanwege de duurzaamheidsopgave. Er wordt ook aangegeven dat het WHO heeft aangegeven dat geluid geproduceerd door windmolens schadelijk is.
  - ➔ Dit ligt genuanceerder. Het onderzoek waar naar wordt gerefereerd is niet uitgevoerd door het RIVM, maar door TNO. De initiatiefnemers geven aan dat geluid geproduceerd door windmolens als hinderlijk ervaren kan worden, zo zegt inderdaad ook het RIVM. Dit en het advies van de WHO komen later in de presentatie terug.
8. De initiatiefnemers geven aan dat bijvoorbeeld een snelweg veel meer geluid mag produceren bij een woning, omdat dit geluid ondanks de hogere decibellen minder snel als hinderlijk wordt ervaren dan geluid van windmolens (zie de grafiek op dia 13). Een deelnemer geeft daarop aan in de buurt van een snelweg te hebben gewoond. De deelnemer geeft aan dat er in deze situatie nooit sprake was van geluidsoverlast door de snelweg.
  - ➔ Dat kan. Geluid geproduceerd door een snelweg is over het algemeen constanter en daardoor voorspelbaarder dan windmolengeluid en wordt daardoor minder snel als hinderlijk ervaren. Dat is ook gebleken uit de dosiseffect-relatie die ten grondslag lag aan de geluidsnorm zoals deze tot voorheen landelijk gold voor windmolens. Daar is in de

geluidsnorm daarom rekening mee gehouden. Dat is wel lastiger aan het geluid van windmolens: het is niet constant hetzelfde of altijd hoorbaar en daardoor soms minder voorspelbaar voor bijvoorbeeld omwonenden.

9. Een deelnemer merkt op dat wanneer de grafiek op dia 13 en 14 wordt doorvertaald, dit betekent dat er 1,2 miljoen mensen in Nederland ernstig gehinderden zijn vanwege windmolengeluid.
  - ➔ Er wordt uitgelegd dat deze doorvertaling van de grafiek niet klopt. Dit geluidsniveau van Lden 47 Lden is wat maximaal op de gevel van bijvoorbeeld woningen mocht worden geproduceerd. Veruit de meeste woningen staan op grotere afstand van de windmolens waardoor de geluidsproductie op de gevel lager is dan Lden 47 dB en de kans op hinder daardoor kleiner. Dat laat de grafiek op de dia's ook zien.
10. Er wordt opgemerkt dat infrason geluid niet wordt benoemd in de presentatie. Waarom is dit niet meegenomen in de presentatie?
  - ➔ De initiatiefnemers antwoorden dat dit onderdeel later in de presentatie wordt behandeld. Dit blijkt later niet zo te zijn, dat is een omissie van de initiatiefnemers. Zij lichten dit onderdeel daarom alsnog apart toe. Windmolens produceren in beperkte mate laagfrequent geluid, net als andere geluidsbronnen zoals een snelweg. In de geluidsnormen wordt ook rekening gehouden met laagfrequent geluid. Volgens het RIVM is laagfrequent geluid geen aparte bron van aandacht bij windmolens. Er wordt wel eens verwezen naar Denemarken dat een aparte norm voor laagfrequent geluid heeft. Bij twee windparken in Nederland is onderzocht dat als wordt voldaan aan de Nederlandse geluidsnorm van Lden 47 dB, er ook wordt voldaan aan deze Deense norm voor laagfrequent geluid.
11. Gevraagd wordt of de initiatiefnemers ook verder kijken dan informatie vanuit het RIVM.
  - ➔ De initiatiefnemers geven aan dat er ook wordt gekeken naar praktijkvoorbeelden en eigen ervaringen.
12. Er wordt gesteld dat er nog maar één vergelijkbare windmolen in Nederland staat zoals de windmolens die de initiatiefnemers van Windpark Papenslagweg beogen, namelijk op de Maasvlakte in Rotterdam. TNO zou daar onderzoek naar laagfrequent geluid willen doen. Er zijn wel onderzoeken gedaan naar laagfrequent geluid door Jan de Laat, wordt er aangegeven. Er wordt gevraagd of de initiatiefnemers hiervan op de hoogte zijn en bekend zijn met de geluidsmetingen die zijn gedaan in Meeden.
  - ➔ De initiatiefnemers zijn op de hoogte van de informatie die door Jan de Laat wordt gedeeld en van de geluidsmetingen die zijn uitgevoerd in Meeden. Bij deze geluidsmetingen aan de windmolens van Windpark N33 (Meeden) is vastgesteld dat deze windmolens laagfrequent geluid produceren. Soortgelijke metingen zijn ook uitgevoerd bij een windpark in Drenthe. Bij deze geluidsmetingen is vastgesteld dat deze windmolens geen laagfrequent geluid produceren. Moderne windmolens zijn gecertificeerd en moeten voldoen aan de gegevens uit deze certificering. Dat kan worden gecontroleerd. Wellicht komen er uit metingen in de toekomst aanpassingen in wet- en regelgeving. Daar hebben de initiatiefnemers dan ook rekening mee te houden.
13. Er wordt gevraagd welke meetapparatuur in Meeden is gebruikt.

- De initiatiefnemers weten dat er wordt gemeten, maar weten niet exact welke apparatuur wordt gebruikt.
14. Lden 47 dB is een gemiddelde. Als ik meetapparatuur aan de gevel van mijn woning bevestig, komt dit dan nooit boven de 47 dB uit zodra Windpark Papenslagweg is gebouwd?
- Zo werkt dit niet. Lden 47 dB is een theoretisch getal. Het is een gewogen jaargemiddelde, geen gewoon gemiddelde. Geluid in de avond en nacht weegt zwaarder mee in de berekeningen die vooraf moeten worden gemaakt in het geluidsonderzoek. In de avond en de nacht worden zogenoemde straffactoren toegepast. In de praktijk zal het maximale geluid dat kan ontstaan op de gevel van een woning lager zijn dan 47 dB. Het is niet mogelijk om dit in kaart te brengen met geluidsmetingen op de gevel van woningen. Er is vrijwel altijd sprake van omgevingsgeluid, dit kan er dan niet goed uit worden gefilterd. De meetgegevens leveren dan ook geen goed beeld op, is het oordeel van verschillende geluidsdeskundigen.
15. Jullie stellen voor om een geluidsonderzoek uit te voeren in later stadium van het traject. Is een voor- en nameting onderdeel van dit bedoelde geluidsonderzoek?
- Dit voor- en na onderzoek is geen verplichting van uit wet- en regelgeving en is ook om bovengenoemde redenen praktisch moeilijk uitvoerbaar. Het geluid in de omgeving wat wordt waargenomen, wordt niet altijd geproduceerd door het windpark. Op dit moment is dan ook de ervaring dat deze voor- en nametingen geen bruikbare gegevens opleveren. In de praktijk worden dit soort metingen dan ook niet gedaan.
16. Op slide 13 staat 'Gemiddeld 8 procent binnenhuis hinder', waar komt die 8 procent vandaan?
- Deze is onafhankelijk vastgesteld op basis van een dosiseffect-relatie, gebaseerd op praktijkervaring.
17. Hoogte betekent ook dat geluid verder draagt, neem je dat mee?
- Dit wordt zeer waarschijnlijk meegenomen, dit weten we niet helemaal zeker. In elk geval wordt wel de hoogte van de windmolen meegenomen in het geluidsonderzoek en worden bijvoorbeeld de windgegevens op die hoogte meegenomen. Dit is wel een vraag die wellicht kan worden betrokken bij het geluidsonderzoek, of dit wordt meegenomen en of dit invloed heeft. Daarom stellen wij voor om in gesprek te zijn hierover, onder andere via de omgevingsraad, zodat dergelijke specifieke vragen vanuit de omgeving mogelijk een plek kunnen krijgen in het onderzoek.
18. Een bezoeker somt gezondheidsrisico's op die zouden worden veroorzaakt door de komst van Windpark Papenslagweg. De bezoeker vraagt, gezien deze gezondheidsschade, of de initiatiefnemers toch van plan zijn die windmolens neer te zetten? Interesseren jullie ons wel?
- De initiatiefnemers nemen de zorgen van de omgeving serieus en ook de effecten die windmolens mogelijk kunnen hebben op de omgeving. Op dit moment denken zij op basis van de gegevens zoals zij die hebben dat hier verantwoord windmolens kunnen worden geplaatst.
19. Op slide 16 is een foto te zien van een windmolen. Er wordt gezegd dat deze windmolen veel kleiner is en daardoor een vertekend beeld geeft. Gesteld wordt dat dit geen echte foto is

- De foto is echt en is een foto van Windpark Deil nabij knooppunt Deil. De windmolens in dit windpark hebben een tiphoogte van 208 meter.

Vragen en opmerkingen na afloop van de presentatie

20. De bezoeker geeft aan het verslag te hebben gelezen van de eerste bijeenkomst van de omgevingsraad. De deelnemers zijn anoniem, de bezoeker geeft aan dit een lastig punt te vinden. Op deze manier is het niet mogelijk om de deelnemers van de omgevingsraad aan te spreken. Daarbij wordt aangegeven dat het belangrijk is dat de deelnemers een representatieve vertegenwoordiging van de omgeving vormen.
- De deelnemers zijn nu anoniem opgenomen in het verslag. Deze wens is aangegeven vanuit de omgevingsraad, de initiatiefnemers respecteren dit. De specifieke reden hebben we nu even niet meer scherp. De omgevingsraad is ook niet de officiële vertegenwoordiger van de omgeving. De omgevingsraad zorgt voor structuur in het overleg met de omgeving en is als het ware een eerste contactpersoon. Het is geen instituut zoals een dorpsorganisatie of de gemeenteraad.
  - Een bezoeker geeft aan dat hij zich heeft aangemeld voor de omgevingsraad, maar dat hij bij de eerste bijeenkomst verhinderd was. De bezoeker geeft aan dat hij altijd aanspreekbaar is, zodat diegene informatie krijgt uit eerste hand vanuit de omgevingsraad. De bezoeker geeft ook aan de verslagen worden geplaatst op de projectwebsite.
  - De initiatiefnemers geven aan dat het mensen vrij staat om zich aan te melden en ze mensen hier uiteraard niet in kunnen verplichten. Tijdens de eerste bijeenkomst van de omgevingsraad is dit punt (representatieve vertegenwoordiging omgeving) ook besproken. Een goede afspiegeling is inderdaad wenselijk, maar het is lastig om daarop te sturen door de initiatiefnemers. Het is toch vooral aan mensen zelf om zich aan te melden.
21. Door een bezoeker wordt aangegeven dat het advies vanuit de omgevingsraad een vrijblijvend advies is.
- De initiatiefnemers vinden dit te sterk gesteld. Er spelen veel belangen mee, de initiatiefnemers hebben ook te maken met veel zaken waarin zij ook geen keuze kunnen maken. Via de omgevingsraad kan de omgeving letterlijk aan tafel zitten. Deelnemers kunnen aspecten aangeven, waar de initiatiefnemers op voorhand niet aan hebben gedacht. De initiatiefnemers nemen de inbreng serieus, maar de initiatiefnemers kunnen op voorhand niet zeggen dat alle inbreng van de omgevingsraad één-op-één wordt overgenomen. Daarvoor zijn er te veel aspecten en belangen die moeten worden afgewogen, maar de initiatiefnemers denken dat het goed is om daarover met elkaar in gesprek te zijn.
22. Er spelen veel landelijke ontwikkelingen, niet alle informatie is compleet. In de informatie die bekend is, worden allerlei gezondheidsschades veroorzaakt door windmolens benoemd. Verder is Lden 47 dB opdragen vanuit Europa en is Nederland het enige land dat deze norm heeft overgenomen. Ondanks dat dit één van de dichtstbevolkte landen is in Europa. Staan jullie niet op het punt om te kijken naar andere mogelijkheden?
- De initiatiefnemers denken dat dit plan verantwoord is. Er wordt continu onderzoek gedaan naar de effecten van windmolens. Dat gaat tot op de dag van vandaag door en ook na vandaag. De norm van Lden 47 dB uit het Activiteitenbesluit is vanwege een procedurefout door de Raad van State buitenwerking gesteld. Er loopt een onderzoek dat

resulteert in nieuwe landelijke normen. Dit moet zorgvuldig worden afgewogen en de kans is volgens de initiatiefnemers redelijk groot dat deze nieuwe normen strenger worden dan dat normen die buiten werking zijn gesteld.

23. Er wordt gevraagd hoe het zit met het draagvlak. Er is een enquête gehouden waarbij de uitkomst is dat 82% van de omwonenden tegen het windpark is.
- ➔ De initiatiefnemers snappen dat mensen grote moeite hebben met de mogelijke komst van dit windpark. Zij stellen iets voor waar de omgeving niet om gevraagd heeft. Op basis van de bekende gegevens denken de initiatiefnemers dat dit verantwoord kan. De effecten worden vooraf in kaart gebracht. De initiatiefnemers toetsen niet pas op het moment dat de windmolens er staan, maar de initiatiefnemers moeten aan de voorkant in kaart brengen of hier verantwoord windmolens kunnen staan. Uiteindelijk beslissen de initiatiefnemers niet of het windpark er kan komen. Over het definitieve plan vindt uitvoerige besluitvorming door de overheid plaats, die hier ook naar kijkt. De kans is verder aanwezig dat dit plan uiteindelijk wordt getoetst door de Raad van State, omdat mensen uit de omgeving beroep instellen.
24. Er zit toxisch gif in de windmolens, met name in de wieken. Daar wordt niets over gezegd.
- ➔ De initiatiefnemers hebben tot nu toe geen informatie gezien dat dit een probleem vormt of extra aandacht vraagt.
25. Als ik er ziek van word, vindt u dat prima?
- ➔ De initiatiefnemers denken dat hier verantwoord windmolens kunnen worden geplaatst en dat omwonenden niet automatisch ziek worden als er windmolens worden geplaatst. Wij verschillen op dit punt van mening, daar zullen we vanavond waarschijnlijk niet met elkaar uitkomen.
26. Er wordt de opmerking gemaakt dat enkel mensen op grote afstand van het plangebied kunnen mee-investeren.
- ➔ Dat is niet waar. Het lokaal eigendom via LochemEnergie moet nog verder worden uitgewerkt. Het is juist mogelijk om het zo vorm te geven dat mensen die dichterbij de windmolens wonen als eerste de kans krijgen om mee te investeren.
27. Er wordt opgemerkt dat andere gevoelige objecten ook van belang zijn. Er wordt vanavond veel gesproken over woningen, maar kijk ook breder.
- ➔ Het klopt dat we ons nu vooral focussen op woningen, maar de definitie van (geluids)gevoelige objecten is breder dan dat. Daaronder vallen onder andere zorginstellingen en scholen. Dit wordt vooraf in kaart gebracht in de onderzoeken. Een bezoeker refereert aan de windmolens in Deventer waar kantoren last hadden van slagschaduw. De initiatiefnemers geven aan dat dit klopt, maar dat de windmolens in reactie daarop nu vaker worden stilgezet om slagschaduw te beperken.
28. De Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) over windbeleid in opdracht van de provincie Gelderland gaat uit van afstanden van 520 meter die moeten worden aangehouden tot woningen. Lukt dit bij Windpark Papenslagweg wel? En worden de Overijsselse woningen wel meegenomen?
- ➔ De initiatiefnemers kennen de NRD, maar herkennen niet de bedoelde afstand van 520 meter. Indien geluidsnormen die bepalend zijn voor de aan te houden afstand tot

woningen worden aangescherpt, kan het plangebied van Windpark Papenslagweg kleiner worden. De verwachting is dan wel dat er dan nog steeds mogelijkheden zijn, het is namelijk een ruime locatie. Mogelijk dat dan wel de uitkomst is dat er bijvoorbeeld twee windmolens mogelijk zijn, maar dat moet later blijken. De Overijsselse woningen zijn meegenomen in het NRD. Ook de initiatiefnemers hebben in de analyse van de locatie de Overijsselse woningen meegenomen.

29. Wat de landelijke norm ook wordt, deze zijn niet representatief voor dit gebied. Hier is namelijk minder omgevingsgeluid. Zijn jullie bereid om een strengere norm te hanteren, ongeacht wat de landelijke norm wordt?
- ➔ Deze conclusie gaat de initiatiefnemers te snel. De inhoud en onderbouwing van de landelijke normen is nog niet bekend. Ook is het juist gebruikelijk, ook voor andere normen voor andere ontwikkelingen, dat deze landelijk gelden. Er wordt daarbij puur gekeken naar wat het effect van windmolens is. Omgevingsgeluid wordt daarin niet betrokken, omdat volgens die redenering andersom dan in een gebied met meer omgevingsgeluid er mogelijk juist meer geluid van de windmolens zou kunnen komen. De initiatiefnemers vinden dat eerst moet worden gekeken wat de te verwachten effecten zijn op de omgeving, aan de hand van onderzoek. Dus zij zeggen nu niet bij voorbaat dat zij een strengere norm hanteren.
30. Hebben jullie al een keer een strengere norm toegepast dan de landelijke wetgeving?
- ➔ Pure Energie is één van de initiatiefnemers van Windpark Elzenburg – De Geer in Oss. Hier zijn strengere normen dan de landelijke wetgeving toegepast.
31. Wat wordt bedoeld met locatie specifieke normen?
- ➔ Dit zijn normen die op de lokale situatie zijn gemotiveerd. Er wordt dan onderbouwd op basis van lokale omstandigheden wat en waarom een passende norm is in dit specifieke gebied. Onlangs deed de Raad van State een positieve uitspraak over een windpark in Delfzijl waar deze systematiek is toegepast. Dit betekent niet dat deze normen één-op-één kunnen worden gekopieerd. Het moet immers per project worden onderbouwd, maar de uitspraak laat wel zien dat de systematiek locatie specifieke normen werkt.
32. Een techniek mag niet worden uitgegeven, voordat de gegevens bekend zijn. Zo gaat dat bij de ontwikkeling van medicijnen. Geldt dat hier ook niet?
- ➔ Dit vinden de initiatiefnemers een ingewikkelde vraag, omdat zij vinden dat hier zaken met elkaar worden vergeleken die zij niet vergelijkbaar vinden. Het effect op de omgeving is een belangrijk aandachtspunt, maar op basis van de gegevens die de initiatiefnemers hebben, denken zij dat hier verantwoord windmolens kunnen worden geplaatst. Het is wel een afweging van veel aspecten, het is ook nodig meer duurzame energie op te wekken. De initiatiefnemers vinden niet dat er onverantwoorde risico's worden genomen.
33. Als er schade ontstaat bij mensen in de omgeving, draagt u hier dan verantwoordelijkheid voor?
- ➔ De initiatiefnemers moeten eerst aantonen dat het een verantwoord plan is. Dus de vraag is wat de initiatiefnemers betreft eerst óf er schade ontstaat. De initiatiefnemers zijn van mening dat dit niet vanzelfsprekend het geval is. Dit wordt getoetst door de overheid, meerdere keren in de procedures die daarvoor gelden. Dit kan ook nog rechterlijk worden getoetst. Toekomstige ontwikkelingen kunnen ervoor zorgen dat de

conclusie kan zijn dat het plan niet meer zo kan zoals nu is beoogd. Dat moet de toekomst uitwijzen. Door de procedures zoals ze gelden, wordt dat bewaakt. Als de windmolens zijn gebouwd en er blijkt toch meer effect te zijn dan vooraf gedacht, dan zijn de initiatiefnemers daarop aanspreekbaar. Pure Energie heeft daar ervaring mee bij een ander windpark, dat de windmolens na een meting niet bleken te doen wat is toegezegd. Dat is opgepakt, de windmolens zijn aangepast en het werd verholpen. Omwonenden kunnen er ook altijd voor kiezen om een handhavingsverzoek bij de overheid in te dienen als zij vinden dat de windmolens te veel effect op de omgeving hebben.

34. U vindt metingen aan de gevel niet relevant. Alles wordt overgelaten aan berekeningen. De positie van omwonenden is niet gelijkwaardig.

→ Geluidsdeskundigen geven aan dat metingen op de gevel geen duidelijkheid geven. De initiatiefnemers bieden de omgeving de mogelijkheid om vanaf het begin in gesprek te zijn en betrokken te zijn bij bijvoorbeeld de onderzoeken. Het effect op de omgeving is zeer belangrijk bij de vraag of er windmolens kunnen komen, daar is alle regelgeving op gebaseerd. De positie van de omgeving is daardoor volgens de initiatiefnemers juist erg sterk. Effecten op de omgeving moeten worden beperkt, maar helemaal geen effect is – zoals ook met andere ruimtelijke ontwikkelingen – niet mogelijk. Daardoor moeten veel belangen tegen elkaar worden afgewogen en dat is uiteindelijk aan de overheid om daarin een keuze te maken.

35. Jullie schuiven de verantwoordelijkheid van jullie af door te wijzen naar de overheid.

→ Er worden op een gegeven moment via de vergunning kaders gesteld waar de initiatiefnemers zich aan moeten houden. Dat is hun verantwoordelijkheid. Zij blijven ook aanspreekbaar voor de omgeving hierop. De initiatiefnemers moeten eerst aantonen dat er een verantwoord plan mogelijk is en maken hun eigen afweging door een aanvraag in te dienen, maar de beslissing daarover is aan de overheid.

36. Waarom werkt het meten van geluid op de gevel niet?

→ Bij het meten op de gevel wordt te veel ander geluid gemeten en de omstandigheden kunnen veranderen, bijvoorbeeld doordat er andere bronnen van geluid in de omgeving bijkomen. Het is daardoor niet goed mogelijk situaties voor en na met elkaar te vergelijken. Het beste werkt een brongeluidmeting, de meting van wat de windmolen aan geluid produceert. Voor dergelijke metingen gelden internationale protocollen. Als windmolens daaruit blijkt dat de windmolen niet doet wat hij hoort te doen, wordt de fabrikant hierop aangesproken.

37. Als iemand een kind met een beperking krijgt als gevolg van het geluid van de windmolens, wie is dan verantwoordelijk voor?

→ De initiatiefnemers gaan hier niet in mee, omdat zij kijken naar de stap hiervoor: zij hebben geen aanleiding te verwachten dat deze situatie ontstaat en gaan daarom hier vanavond daar geen verantwoordelijkheid voor nemen.

38. Als u zelf de geluidsmeting uitvoert, bent u toch de slager die zijn eigen vlees keurt?

→ Er gelden vaste protocollen voor dergelijke metingen. Daarnaast kan het zijn dat een overheid metingen wil laten uitvoeren en dan kan het goed zijn dat de initiatiefnemers hier verder niet bij worden betrokken.

39. Een bezoeker had een aantal vragen voorbereid voor deze bijeenkomst, maar veel daarvan zijn al aan de orde geweest. De vraag die hij nog wel heeft, is welke (gezondheids)risico's de initiatiefnemers durven te benoemen en te nemen? De bezoeker benadrukt dat hij vóór meer duurzame energie is en dat windmolens een bijdrage kunnen leveren, maar dat volgens hem dit gebied niet geschikt is voor windmolens. Hij wil ook pertinent geen 'NIMBY' worden genoemd.

➔ De initiatiefnemers zeggen dat we elkaar vinden in het belang van meer duurzame energie, maar dat de initiatiefnemers denken dat het hier wel verantwoord kan. In de presentatie zijn mogelijke effecten van windmolens op de omgeving genoemd, dat zijn effecten die de initiatiefnemers mogelijk achten. Maar of ze ook daadwerkelijk optreden, is eerst de vraag wat de initiatiefnemers betreft. Dat kan in het vervolgtraject beter worden bekeken, met betrokkenheid van de omgeving. Op dit moment staat er wat hen betreft geen stoplicht op rood.

40. De normen waren een afweging tussen gezondheid en het realiseren van de opgave voor duurzame energie. Volgens deze bezoeker is de balans doorgeslagen in het voordeel van de opgave van duurzame energie en is gezondheid van omwonenden van ondergeschikt belang.

➔ De initiatiefnemers bevestigen dat het een afweging is, maar in hun ogen was de balans niet doorgeslagen. Maar er loopt zoals bekend een proces om te komen tot nieuwe normen. Mogelijk komt hier informatie uit die leidt tot een andere afweging. Dat is een optie, maar het blijkt later of dit daadwerkelijk het geval is.

41. Er wordt gesteld dat in het kader van de SDE++-subsidie alleen drie windmolens of meer als windpark worden gezien. De bezoeker wil weten of er al SDE++ is aangevraagd en welke overheid het bevoegd gezag is als er minder dan drie windmolens komen?

➔ Volgens de initiatiefnemers worden hier een aantal zaken door elkaar gehaald. Er is nog geen SDE++ aangevraagd, want dit kan pas als er een definitieve vergunning voor het windpark is. Die is er nog lang niet voor dit windpark.

Volgens de juridische definitie bestaat een windpark formeel uit drie windmolens of meer, maar dat heeft geen relatie met de SDE++. Overigens moeten voor één of twee windmolens dezelfde aspecten worden onderzocht en getoetst – denk aan effect op de omgeving – als voor drie of meer windmolens.

Welke overheid het bevoegd gezag is, wordt bepaald door het vermogen van de windmolens. Tussen 0 en 5 MW is dat de gemeente, tussen 5 en 100 MW is dat de provincie en vanaf 100 MW is dat het Rijk. Eén moderne windmolen zoals de initiatiefnemers die beogen, is al gauw circa 6 MW. Dus op dit moment is de provincie het bevoegd gezag, maar de gemeente kan vragen om deze bevoegdheid overgedragen te krijgen.

42. Op de website van het windpark staat op 23 mei een update dat er geen vergunningsaanvraag is ingediend. Klopt dat nog steeds?

➔ Dat klopt. Wel zijn de initiatiefnemers bezig met een principeverzoek. Dat is een stap voor een vergunningsaanvraag. Zoals zij er nu naar kijken, dienen zij binnenkort dat principeverzoek in.

43. In het coalitieakkoord van de provincie Gelderland staat dat er geen nieuwe windmolens komen. Is dit een bestaand of nieuw project?

- In beginsel gaan de initiatiefnemers daar niet over, dat is aan de provincie. Wel staat in het akkoord dat de doelstellingen van de RES voor 2030 worden gerespecteerd. De initiatiefnemers gaan er nu vanuit dat alles wat bijdraagt aan de doelstelling verder dan 2030 als nieuw wordt beschouwd.
44. Een bezoeker vraagt waarom de initiatiefnemers niet doorpakken met een aanvraag of principeverzoek. Waar zit de aarzeling? Het kan ook duidelijkheid geven aan de omgeving.
- Aan de ene kant willen de initiatiefnemers voortgang boeken, maar zij kennen ook het standpunt van de gemeente (geen initiatieven in behandeling nemen totdat er landelijke normen). Dat willen we ook respecteren en daardoor is het balanceren. Daar denken we goed over na, in deze lastige situatie dat er geen landelijke normen zijn.
45. Wanneer zijn er nieuwe landelijke normen?
- De huidige planning is dat deze in kwartaal één van 2024 van kracht zijn, maar de planning is al eens vaker uitgesteld. Zo zouden rond deze tijd de normen in concept openbaar zijn, maar dat zijn ze nog niet.
46. Hopen de initiatiefnemers op een inpassingsplan van de provincie?
- Er wordt nog geen aanvraag gedaan voor een vergunning, maar een principeverzoek als stap daarvoor. Een positief antwoord daarop kan een basis zijn om het plan verder te ontwikkelen op weg naar een aanvraag. De initiatiefnemers staan nu op het standpunt dat zij dit principeverzoek dan indienen bij de gemeente.
47. Gaan de initiatiefnemers deur voor deur alle omwonenden langs om te vragen of er draagvlak is? Wegen jullie draagvlak mee? Wat als iedereen tegen is?
- De initiatiefnemers beseffen dat er mensen zijn die windmolens hier niet willen, maar zij denken dat het hier verantwoord kan. Zij willen daarover met elkaar in gesprek zijn, ook om te kijken wat te verwachten effecten zijn en of er eventueel mogelijkheden zijn om effecten verder te beperken.
48. Jullie zijn waarschijnlijk al bezig met de netaansluiting?
- Nee. Dat is bij wijze van spreken stap vijf in een dergelijk proces en dit initiatief staat nog helemaal bij stap één. Zekerheid op een netaansluiting is er pas als de initiatiefnemers een aanbidding aan de netbeheerder hebben gedaan. Dat zijn forse bedragen, dat kan nu niet terwijl nog zeker is dat het windpark er komt. Dat kan pas later. De initiatiefnemers hebben wel een melding gedaan bij de netbeheerder, zodat de netbeheerder weet dat er een initiatief is. Maar meer niet.
49. Kunnen de windmolens hier wel worden gebouwd? Zijn de wegen hiervoor wel geschikt, moeten er veel bomen worden gekapt? Hoeveel hinder geeft de bouw?
- Over het algemeen kunnen windmolens ook in dergelijke gebieden worden gebouwd. Dat gebeurt al veel. Veel verkeer past over de reguliere wegen, al zijn er dan soms tijdelijke bochtverbredingen nodig bijvoorbeeld. Ook bomen moeten soms worden gekapt, maar dat zijn vaak niet hele rijen bomen. Vaak geldt daarvoor ook een herplantplicht. Daar zal ook met het bevoegd gezag overleg over zijn. Soms kan rekening worden gehouden met ander verkeer, zoals routes waar veel schoolkinderen fietsen. Over het algemeen kan met name het heien voor de fundering met name tijdelijk enige geluidshinder geven.

50. Volgens een bezoeker maken de initiatiefnemers zaken kleiner dan ze zijn als het gaat om de effecten van windmolens. Ze roept op: beter ten halve gekeerd, dan ten hele verdwaald. Het veroorzaken van gezondheidsschade is in tegenspraak met de grondwet. Ze benoemt een Chinees spreekwoord: als één persoon wordt gered, wordt de gehele mensheid gered. Dat geldt ook andersom.
- ➔ De initiatiefnemers gaan er niet in mee dat windmolens vanzelfsprekend gezondheidsschade veroorzaken. Zij snappen dat mensen zorgen hebben, maar vinden dat eerst de vraag aan de orde is óf windmolens schade veroorzaken. Maar zoals vaker geconstateerd vanavond: daar worden we het vanavond niet met elkaar over eens.
51. Gebruiken jullie eigen rekenmodellen voor de onderzoeken?
- ➔ Nee. In de regelgeving voor de normen staat voorgeschreven hoe de berekeningen moet worden gemaakt en daar zijn gevalideerde programma's voor. Dit wordt uitgevoerd door onafhankelijke deskundigen. In de onderzoeksrapporten die hieruit komen, staat uitgebreid beschreven welke gegevens en berekeningen worden gebruikt.
52. Door gehoorproblemen is het geluid in deze zaal voor deze bezoeker vervelend, hij vraagt daar voortaan rekening mee te houden. Hoewel hij vindt dat de initiatiefnemers overal antwoord op geven en dat een compliment waard vindt, roept hij de initiatiefnemers op om te stoppen met dit initiatief. Windmolens horen volgens hem op industrieterrein. Ook vindt hij dat de lusten en lasten niet eerlijk worden verdeeld.
- ➔ De initiatiefnemers geven aan zijn boodschap goed te hebben gehoord.
53. Het geluid komt met name van de wieken. Is het dan niet logisch om de afstand tussen een woning en de windmolen te rekenen vanaf het uiteinde van de wieken en niet vanaf de mast van de windmolen?
- ➔ De initiatiefnemers geven aan dat wordt gewerkt vanuit het hart – de mast – van de windmolen als richtpunt. Het geheel van geluid van de wieken wordt meegenomen. Het geluid is niet alleen afkomstig vanaf de uiteinden. Volgens de initiatiefnemers maakt dit geen (groot) verschil.
54. Een bezoeker vindt het tegenvallend dat er geen specifieke informatie is gedeeld over windmolens in dit gebied en dat berekeningen hiervoor er nog niet zijn. Dat had hij wel verwacht.
- ➔ De initiatiefnemers verwijzen naar de bespreking in de omgevingsraad, de uitnodiging voor deze bijeenkomst en een van de eerste dia's waarin zij duidelijk hebben aangegeven dat er nog geen specifieke berekeningen voor dit windpark zijn, maar dat dit een bijeenkomst werd met algemene informatie over slagschaduw en geluid.
55. Nu tonen jullie alleen de figuur van slagschaduw, maar daar kunnen jullie toch al afstanden bijzetten hoe ver de slagschaduw reikt met de beoogde windmolens?
- ➔ Dat kan, maar tijdens het slagschaduwonderzoek dat op een later moment wordt uitgevoerd wordt dat nauwkeurig in beeld gebracht.